

ortaya koymuştur. Türkiye'de besteleyen ilkokul şarkılarının çoğu da ona aittir. Türk müzikisinin en büyük saz eserleri bestekârı olduğunu söylemek de mümkündür. Saz semâilerini dört haneden altı haneye çıkararak yaptığı "konser saz semâileri", sazında belirli teknik bir seviyeye erişmiş sanatkarların solo çalışması için yazılmıştır. Büyük saz topluluklarıyla çalınabilecek saz eserleri bestelemiş, ayrıca notalı taksimlerde çığır açmıştır. Türk müzikisinde ilk çok sesli müzik örnekleri vermiş, Batı müzikisi formlarını çok sesli Türk müzikisine uygulamaya çalışmaları yapmıştır. Bugün kullanılmakta olan **donanım, güçlü, dizi, geçki, dörtlü, beşli** gibi birçok Türkçe müzik terimi ilk defa Arel tarafından kullanılmış ve daha sonra yaygınlaşmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

İstanbul Belediye Konservatuarı Genel Taltimatnamesi, İstanbul 1943; İbnülemin, *Hoş Sadâ*, s. 250-251; Hasan Basri Erk, *Meşhur Türk Hukukçuları*, İstanbul 1958, s. 507-508; Haydar Sanal, *İstanbul Üniversitesi Türkiyat Enstitüsü Arel Kütüphanesi Fişleri*, İstanbul 1972; a.mlf., "İstanbul Belediye Konservatuarı'ndan İleri Türk Musikisi Konservatuarına Giderken Arel ve Öğrencileri, I-IV", *Ortaoğu Gazetesi*, 5, 12, 19, 26 Mayıs 1976; Yılmaz Öztuna, *Sâdeddin Arel*, Ankara 1986; a.mlf., *TMA*, I, 45-61; Hüseyin Sadettin Arel, "Kemençe Beşlemesi Hakkında Hatıralar ve Düşünceler", *MM*, sy. 6 (1948), s. 3-8; Feyzullah Dayıgil, "Sadettin Arel'in Kısa Bir Tercemeihali", a.e., sy. 8 (1948), s. 10, 19.

HAYDAR SANAL

ARFECE b. ES'AD

(عرفة بن أسعد)

Arfece b. Es'ad b. Kerib
et-Teymî es-Sa'dî

Sahâbi.

Câhiliye devrinin meşhur süvarilerinden olan Arfece yine o dönemde yapılan Külâb Savaşı'nda burnunu kaybetti. Gümüşten yaptırdığı takma burnun kokması üzerine Hz. Peygamber ona altından burun yaptırmasını tavsiye etti. Tıbbî zaruret bulunması halinde diş kaplama vb. durumlarda altın kullanılmasını câiz gören fıkıh âlimleri delil olarak bu olaya dayanmaktadırlar.

Temimî ve Utâridî nisbeleriyle de anılan Arfece hakkında kaynaklarda başkaca bilgi bulunmamaktadır. Hz. Peygamber'den hadis rivayet etmiş, kendisinden de oğlu Tarafe ve torunu Abdurrahman rivayette bulunmuşlardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Wensinck, *Mu'cem*, "Arfece b. Es'ad" md.; *Müsned*, IV, 342; V, 23; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, VII, 64-65; *el-Cerh ve't-ta'dil*, VII, 18; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, IV, 21; İbn Hacer, *el-İşâbe*, II, 474.

ABDULLAH AYDINLI

ARFECE b. HERSEME

(عرفة بن هرثمة)

Arfece b. Herseme
b. Abdiluzzâ el-Ezdi

Kumandan ve devlet adamı, Yemenli sahâbi.

Ezd kabilesinin Bârik koluna mensuptur. Câhiliye döneminde bir kan davasından dolayı kabilesinden ayrılarak Yemen bölgesinde yaşayan Becile kabilesi arasına yerleşti ve orada çok itibar kazandı. Rivayetlerde, Becile halkı içerisinde İslâmiyet'i ilk kabul eden ve ilk hicret edenlerden biri olduğu kaydedilmekle beraber bu konuda başka bilgi verilmemekte, hatta Hz. Peygamber'le görüştüğü dahi zikredilmemektedir. Daha çok Hz. Ebû Bekir'in halifeliğinden itibaren adı duyulmaya başladı. **Ridde*** olayları (11/632) sebebiyle hazırlanan ordulardan birinin başında Mehre ve Uman bölgesine gitti, orada sükûneti sağlamayı başardı. Hz. Ömer Irak'taki birliklere takviye kuvveti gönderirken Becile kabilesinin reisi Arfece'yi Becileli birliklere kumandan tayin etmek isteyince kabile mensupları buna itiraz ederek kendilerinden birinin kumandan olmasını istediler. Hz. Ömer de ihtilâfa meydan vermemek için onu kendi kabilesi olan Ezdli birliklere kumandan tayin etti. Arfece ayrıca çeşitli zamanlarda İslâm süvari birliklerinin kumandanlığına getirildi. Irak-İran cephesinde Büveyb, Tekrit, Musul ve Ahvaz bölgelerinin fetihlerine katıldı. Kâdisiye Savaşı öncesinde İran orduları kumandanı Rüstem'e gönderilen elçi heyeti arasında yer aldı. 637 yılında Musul'un fethinden sonra Halife Ömer tarafından şehrin maliye işlerinin başına getirildi. Hz. Osman döneminde aynı bölgenin valiliğine tayin edilen Arfece, bu görevi sırasında Fars çevresinde çıkan ayaklanmaları bastırmak için seferler tertip etti.

Daha sonraki tarihlerde adından hiç söz edilmeyen bu cömert, zeki ve üstün kabiliyetli sahâbinin Hz. Osman döneminde (644-656) vefat ettiği tahmin edilmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Ya'kübi, *Târîh*, II, 142-143, 144; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), III, 314-316, 362-363, ayrıca bk. İndeks; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, IV, 23-24; a.mlf., *el-Kâmil*, II, 346, 373, 444, 486, 523-524, 526, 539, 546; İbn Hacer, *el-İşâbe*, II, 474-475.

AHMET ÖNKAL

ARGIT HANI

Konya-Akşehir yolu üzerinde
Selçuklu dönemine ait kervansaray.

İlgin ile Akşehir arasındaki Argıthani kasabası yakınında bulunmakta idi. Üzerinde kitâbe olmadığından kimin tarafından ve hangi tarihte yaptırıldığı kesin olarak bilinmemiyordu. Ancak İstanbul'da Türk ve İslâm Eserleri Müzesi'nde mevcut 598'de (1201-1202) yazılmış ve Altun-Aba tarafından vakfedilen bir medreseye ait 3416 sayılı vakfiye suretinden, bu hanın Selçuklu sultanlarından İzzeddin II. Kılıcarşan (1156-1192) ile Rükneddin II. Süleyman Şah (1196-1204) devirlerinin **sipehsâlâr***larından Şemseddin Altun-Aba tarafından Konya'daki hayratına vakıf olarak yaptırıldığı anlaşılmıştır. Osman Turan'ın tesbitine göre vakfın kurucusu, aynı adla tanınan iki ayrı Selçuklu devlet adamından biri olan ve 634 (1236-37) veya 635'te (1237-38) Sâdeddin Köpek ile Tâceddin Pervâne tarafından öldürtülen kişidir. Yine bu belgeden, hanın yapıldığı yıllarda köy halkının çoğunluğunun hristiyan olduğu da anlaşılmaktadır. Sanat tarihinde Altınapa Hanı olarak tanınan ve Konya-Beyşehir yolu üstünde bulunan diğer bir yapının bu adı çok yakın tarihlerde aldığı, gerçek Altun-Aba Hanı veya Kervansaray'ının Akşehir yolu üzerindeki bu han olduğu ve daha sonraki yıllarda bulunduğu yerin adı ile anıldığı kabul edilmektedir.

İ. Hakkı Konyalı tarafından yayımlanan Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ndeki (*Defter*, nr. 734, s. 133) bir vakfiyeye göre ise, XVIII. yüzyılda Sadrazam Nevşehirli Damad İbrâhim Paşa 10 Zilkade 1133 (2 Eylül 1721) tarihli vakfiyesiyle Argıthan'da cami, mektep, medrese, on dört dükkânlı çarşı ve çeşme ile birlikte bir de on altı ocaklı han vakfetmiştir. Konyalı, Selçuklu dönemine ait kervansarayın zamanla harap olduğu ve bunun yapı malzemesinden faydalanılmak suretiyle İbrâhim Paşa tarafından ihya edildiği görüşündedir.